

שהיא הטבעת כרוכה באצבע שלה, ובה היא קשורה עמו והוא עמה. עכ"ל.

היינו על ידי שאדם חוטא ונקשר אל הטומאה. באה מצות תפילין וקושרת אותו חזרה אל הקדושה וממילא מתנתק הוא מהקשר אל הטומאה. אולם פעולה זו נעשית על ידי עצם יום השבת כנזכר. ולכן אין צורך בפעולת התפילין.

בזה יש לבאר מה שמצינו בירושלמי (דמאי פ"ד ה"א) ש'עם הארץ אימת שבת עליו', ולכן הוא נאמן בשבת לומר על פירות שהם מעושרים.

ובספה"ק שם משמואל (פרשת וירא, תרע"ג) כתב לבאר: "שכל איש מישראל שפנימיותו בוודאי טובה צריך להרגיש בקדושת שבת, ומטעם זה אפילו עם הארץ אימת שבת עליו".

ונראה לומר על פי דרכינו, שעם הארץ אינו יכול לשקר, לא מחמת הפחד מן השבת אלא המציאות אינה מאפשרת לו לשקר, כי שקר מביא לריחוק מהש"ת וכמו שכתב בספה"ק רשפי אש (להרה"ק רבי אברהם שפירא) על הפסוק בתהילים (כ"ב, י"ב) "אל תרחק ממני" ר"ת אמת, כפי מה שכתוב בספרים הקדושים על הפסוק "מדבר שקר תרחק" כי על ידי דיבורי שקר מתרחק האדם מהש"ת, לפי שהקב"ה חותמו אמת על כן הוא שונא כל דובר שקר ומרחק ודוחה אותו ממחיצתו, כדכתיב (תהלים ק"א ז') "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני", וממילא על ידי אמת, אם אדבר רק אמת, אז "אל תרחק ממני". עכ"ל.

נמצא כי שקר מביא לריחוק מהש"ת, אולם בשבת קודש, על כרחו הוא מתחבר אל הש"ת, ממילא אינו יכול לדבר שקר הגורם לריחוק, ומדבר רק אמת.

ונהנה כתב בספה"ק שפת אמת (יתרו, תרל"ז) על הפסוק (שמות כ', ח' ט') "זכור את יום השבת לקדשו, ששבת ימים תעבד וְעִשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ" וז"ל: רש"י פירש שיהיה כאילו כל מלאכתך עשויה. ובאר החיים הקדוש פירש, שהוא ברכה שבשבת ימים תוכל לעשות כל מלאכתך ולא תצטרך לעבודת יום השבת. ע"ש. והאמת כי זאת הברכה היא ע"ז שנעשה בעיני האדם כאילו כל מלאכתו עשויה, ואינו מהרהר אחר מלאכה בעבור רצון המקום ברוך הוא. על ידי זה נעשה מלאכתו באמת באין מחסור. וזהו בהקדמת זכור את יום השבת לקדשו. עכ"ל.

כלומר מחדש השפת אמת שהמחשבה ביום השבת כי הכל מושלם ומלאכתו עשויה מביאה למצב זה בששת ימי המעשה. ולפי דברי החידושי הר"ם שהבאנו קודם, שכלל זה צריך לראות כאילו כל מלאכתו עשויה, אין זה רק בעינינו גשמיות, אלא אף בחפצי שמים. יש לומר את יסוד דבריו של השפת אמת גם ברוחניות, ועל ידי שיחשוב ביום השבת כי קשור הוא אל הבורא והגיעה לשלימות הרוחנית הנדרשת ממנו. הרי שזה יביא לכך בששת ימי המעשה להגיע לדרגות נשגבות אלו.

נמצא לפי דברינו חידוש עצום ונורא. שכפי מחשבתו של האדם על עצמו ביום השבת כך ישיג בימות החול. לכן יחשוב לעצמו בשבת קודש שהוא צדיק נשגב בדרגות גבוהות ונישאות וכמובן שגם ינהג בהתאם (שבוודאי אם יחשוב לעצמו כי הוא מתמיד עצום ויבלה את רוב השבת בשינה, ודאי שלא יתקיים בו, כי מעשיו מוכיחים ההיפך ממחשבתו) הרי שיזכה להגיע לכך בששת ימי המעשה.

אצבע קטנה

הגמרא (סנהדרין לח:) מביאה: אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שביקש הקב"ה לבראות את האדם, ברא כת אחת של מלאכי השרת, אמר להם: רצונכם נעשה אדם בצלמנו, אמרו לפניו: ריבונו של עולם מה מעשיו, אמר להן: כך וכך מעשיו, אמרו לפניו: ריבונו של עולם! מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו, הושיט אצבעו קטנה ביניהן ושרפם. וכן כת שניה. כת שלישית אמרו לפניו: ריבונו של עולם! ראשונים שאמרו לפניך מה הועילו? כל העולם כולו שלך הוא, כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך עשה. כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיהן מקולקלן, אמרו לפניו: ריבונו של עולם!

לא יפה אמרו ראשונים לפניך? אמר להן: "ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול".

ונשאלת השאלה: הלא ידוע שהבורא יתברך שמו אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, ואם כן ברור כי מה שאמרו: "הושיט הקב"ה אצבעו קטנה ביניהן ושרפם", הוא בדרך רמז ומשל, לפי זה עלינו להתבונן מה הנמשל בזה?

ונראה לומר, על פי המעשה עם רבי חנינא בן דוסא. כמובא בתחילת מדרש רבה על קהלת מעשה פלאי על ר' חנינא בן דוסא והאבן שהעלה לירושלים, וזו לשונו:

"מעשה ברבי חנינא בן דוסא שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים, אמר: הכל מעלין לירושלים נדרים ונדבות ואני איני מעלה דבר?! מה עשה? יצא למדברה של עירו וראה שם אבן אחת ושבה וסיתתה ומירקה, ואמר הרי עלי להעלותה לירושלים. ביקש לשכור לו פועלים, נזדמנו לו חמשה בני אדם, אמר להן: מעלין לי אתם אבן זו לירושלים? אמרו לו: תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלים אותה לירושלים. ביקש ליתן להם ולא נמצא בידו דבר לשעה (באותה השעה), הניחוהו והלכו להם.

זימן לו הקב"ה חמשה מלאכים בדמות בני אדם, אמר להם: אתם מעלין לי אבן זו?

אמרו לו: תן לנו חמשה סלעים ואנו מעלין לך אבן לירושלים, ובלבד שתתן ידך ואצבעך עמנו, נתן ידו ואצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים, בקש ליתן להם שכרן ולא מצאן, נכנס ללשכת הגזית ושאל בשבילים (רצה שיבררו מי היו הפועלים), אמרו לו: דומה שמלאכי השרת העלו אבן לירושלים, וקראו עליו המקרא הזה: "חֲזִיטָה אִישׁ מֵהִיר בְּמִלְאֲכָתוֹ לִפְנֵי מַלְאָכָיו יִתְיַצֵּב" (משלי כ"ב, כ"ט), קָרָא בּוֹ (כאלו נכתב בכתוב): "לִפְנֵי מַלְאָכָיו יִתְיַצֵּב".

נמצא כי "האצבע הקטנה" של רבי חנינא בן דוסא מלמדת, כי על האדם מוטל לעשות מעשה קטן, וכבר הקב"ה ישלים את מעשיו, ואפילו ישלח לו מלאכים מן השמים אשר יסייעו בידו.

ובזה יש לבאר את כוונת המלאכים בטענתם שאין לברוא אדם, כי מוגבל הוא ואין ביכולתו להשלים את מעשיו כראוי לפני מלך מלכי המלכים, לכן הקב"ה "הושיט אצבעו הקטנה ושרפם". כנגד ה"אצבע הקטנה" של רבי חנינא בן דוסא, ללמד כי בורא עולם מבקש מברואיו, רק אצבע קטנה – עשה מה שביכולתך, והקב"ה כבר ישלים.

כך כשעומד האדם בחודש אלול, ומרגיש מיואש כיצד הוא האיש הקטן יכול להשלים את רצונו יתברך, שיהיה ראוי לשלם להקב"ה על כלל גמולו הטוב. לכך יזכור את האצבע הקטנה.

בזה נסביר את אותן השיטות הנוהגות להצביע בעת הגבהת הספר תורה עם הזרת, אע"פ שנראה כי העיקר הוא שיש להצביע עם האצבע החשובה. כמו שכתב הגאון ר' חיים פלאגי ב'ספר חיים' (סימן ג' אות ו') שנכון להצביע לספר תורה באצבע, שהיא כנגד שם הוי"ה. עיין שם. וכן בספר עלי הדס (פרק ב' סעיף ל"ד) הכולל מנהגי תונס, כתב, נוהגים להצביע לספר תורה באצבע הסמוכה לאגודל ולא בזרת, כי על הפסוק 'החודש הזה לכם' מובא במדרש, שהקדוש ברוך הוא הראה באצבע למשה רבינו עליו השלום. וכנראה שהמנהג להצביע בזרת, הגיע מחמת שנוהגים לאחוז בציצית בזמן בקריאת שמע ואוחזים הציצית בין זרת לקמיצה, וחשבו שגם כאן כן הוא. אך יותר נכון באצבע הסמוכה לאגודל.

והגר"ח פלאגי זצ"ל בספרו "ספר חיים" (סימן ג' אות ו') הביא בשם הרב דברי מרדכי (סימן ט) סמך למנהג זה על פי מה שכתוב במדרש (ראה שיר השירים רבה פרשה ב פסקה ד) על פסוק "ודגלו עלי אהבה", כל מי שמראה איקונון של מלך באצבע נהרג, ותינוקות הולכים לבית הספר ומורין האזכרה באצבע, ואומר הקב"ה, ודגלו עלי אהבה, אל תקרי ודגלו אלא וגודלו.

אולם שיש הנוהגים להצביע על הספר תורה עם הזרת. כמובא בספר ילקוט מעם לועז (דברים פרק כו פסוק כו ד"ה וכמה מנהגים). יער"ש. ולפי דרכינו יש לבאר, כי על אף שהתורה רחבה מיני ים וכשרואה את הספר תורה יכול לבוא לידי יאוש כיצד יזכה ללמוד את כל התורה כולה? לכך מצביע עם האצבע הקטנה, שהקב"ה לא מבקש ממך אלא רק מעט – אצבע קטנה, תעשה מעט משלך והקב"ה יעשה את שלו.